

Lugupeetavad inimesed siin Vanemuises ja Eesti kodudes.

95 aastat tagasi sai Tartus öelda Eesti rahudelegatsiooni ühe liikme Ants Piibu sõnadega: vahvasti oli sõditud, ausasti oli rahu saavutatud

Meie inimestel oli vahva kaitsetahe, sest võidukate lahinguteta oleks rahuleping olnud palju ahtam. Ning meil olid oma varasematest elukutsetest välja kasvanud piisavalt kogunud diplomaadid. Parimad, keda Eesti toona vajas.

Ilma kaitsetahteta ja eduka sõdimiseta poleks meil olnud midagi, mille üle läbi rääkida, ehk vaid alla andmise tingimustest. Et üldse pidada läbirääkimisi, oli vaja olla sõjaliselt edukas. Ent ilma leidliku diplomaatiata poleks sõda lõppenud. Nii moodustavad mõlemad osa riigi kaitsest. Huvide, väärtuste ja inimeste kaitsmisest, milleks me lõime ju oma riigi.

Mainitud Ants Piip, mitmekordne välisminister, kirjutas poolteist aastat enne rahulepingu sõlmimist: "... siiski hakkab ka minule paistma, et alaline neutraliteet ja garantiid Belgia kujus on meie jaoks kättesaamatud... Nõnda siis: neutraliteedi ja garantiide šansid on väikesed."

Ometi, 20 aastat hiljem lootis Eesti ikkagi neutraliteedile. Seda ei respektieritud ja Eesti kaotas iseseisvuse. Ent 23 aastat tagasi, kui Eesti oli uuesti vaba, meil enam kahtlusi ei olnud. Siis teadsime oma kogemustest ja ajaloost, et tuleb valida pool, ka siis, kui see ei pruugi esialgu mugav olla. Et ei saa, nagu Kalevipojas, üritada olla keskmine ja keskel ja vaadata, kuhu asi kaldub. Sest kui meie ei vali poolt, võtab halvem pool meid. Eesti valis demokraatliku maailma, Euroopa Liidu ja NATO.

Seegi, et oleme sõjaliselt kaitstud NATO liitlasena, on pika ja vaevalise diplomaatilise töö tulemus. NATO liikmelisus ei kukkunud Eestile ega teistele Balti riikidele niisama lihtsalt sülle. Ajalugu ei olnud selles küsimuses sugugi ette määratud, ei 1991. aastal ega ka veel 2000. aastal. Kõik oleks võinud minna ka oluliselt teisiti. Aga see, et asjad ei läinud teisiti, näitab paljude inimeste sihipärasest tegevusest Tallinnas, Washingtonis, Brüsselis ja alliansi teistes

pealinnades.

NATOsse ei saanud me ainult välisministeeriumi tubliduse tõttu: suure kodutöö meie liikmelisuse ettevalmistamisel tegid kaitseministeerium ja kaitsevägi, kes aastail 1991-1992 alustasid meie kaitsevõime arendamist praktiliselt nullist. Kadriorg, ministeeriumid ja peastaap töötasid koos ühes rütmis.

Nüüd näeme, et mitte kunagi varem pole Eesti olnud nii Euroopa keskmes. Veebruaris 2015 on Eesti kindel, kaitstud ja hoitud. Meil on liitlased, kes on toonud oma üksused ka Ämarisse, Tapale. Aasta tagasi näis see paljudele võimatuks, aga nüüd on see tõelisus, osa uuest normaalsusest, mida viimane aasta on Euroopasse toonud. Normaalsusest, mis on hoopis teine kui see, mida oleme nautinud ja millega harjunud alates iseseisvuse taastamisest.

Nüüd saame jälle aru, et kuigi meie pooldame diplomaatilisi lahendusi, ei arva igaüks siinkandis, et sõdadeta Euroopa on lõplik. Saime jälle aru, et me ponnistused arendada oma riigikaitset, mida sugugi kõik ei pidanud vajalikuks, osutusid siiski olulisteks.

Eesti riigikaitse tugevuse alusmüür on meie selge ja arusaadav valmisolek ennast päriselt kaitsta. Eesti tegelik tugevus, kaasaegne kaitsevägi ja üha parem Kaitseliit kõrvuti liitlastega, kes tulid julgeolekuolukorra muutudes siia – see kõik annab usutavuse meie sõnadele. Ning muidugi lisandub sihipärane, Eesti rahvuslikke huve kaitsev välispoliitika.

Daamid ja härrad,

Kärajapäeval jaanuari keskel, rääkides riigireformist, ütlesin kahetsusega, et täna tähendab turvaline paljude jaoks olla keskmine. Kuid ärgem unustagem: kahekümne aasta eest muutis Eesti edukaks just riigimeeste ja -naiste kire pakkuda üksteise võidu uusi ja paremaid ideid. Inimesed, nende tahe, loovus ja vastutus, on minu meelest olulisim edu võti.

Kuid ikka ja jälle tuleme tagasi väärtuste juurde. Külma sõja vastasseis rüütas Lääne poliitikut ja poliitika kõlbelisse korsetti, kuid nüüd on külma sõja ajastu kõlbeline ja poliitiline selgus haihtunud – nii kirjutasin kaheksa aasta eest Diplomaatias.

Viitasin siis pea veerand sajandit kestnud rahule ja sageli ka inimeste või riikide majanduslikule kasusoovile. See ei tähenda et keegi tahaks külma sõda tagasi. See, mida me tahame, on Euroopa Liidu liikmesmaade ja NATO liitlaste moraalne selgroog. Arusaam, et eduka kaubavahetuse hind ei saa olla teiste vabaduse mahamüümine.

Euroopa Liit ja NATO on näidanud möödunud aastal ja tänavu jaanuaris tugevat ühtsust. Aga me vajame nähtavamalt, usutavamalt ja mõjusamalt meie ühiste väärtuste hoidmist ja kaitsmist. Me vajame ka edaspidi kindlust, et senine konsensus jääb püsima. Euroopa Liit ja NATO peavad moodustama Euroopa ja Atlandi-ülese moraalse tuumiku. Demokraatlikke väärtusi ja vabadust hoidva moraalse tuumiku.

Viimase aasta jooksul kehtestatud sanktsioonid Ukraina iseseisvust ründavate agressorite vastu, nii majanduslikud kui ka viisakeelulised, näitavad Euroopa Liidu eetilist tugevust. Nii mõnedki hakkasid selles ehk juba kahtlema. Võõrväe sissetung Gruusiasse augustis 2008 ning Poti ja Gori pommitamised andestati ja unustati ju kiiresti, et minna tagasi status quo ante juurde, nagu poleks midagi juhtunud. Ei tahetud liialt ärritada, olulisemaks peeti kasulikke majandussuhteid. See unustamine sarnanes olemuslikult omaaegse nõustumisega jagada Euroopa mõjusfäärideks.

Malaisia tsiviillennuki allatulistamine ja raketirünnak elumajade pihta Mariupolis on jõhkrad kuriteod, mille korraldajad ning nende toetajad ja relvastajad tuleb rahvusvahelise kohtu ette viia. Nende kuritegude õhutajad ja täideviijad langevad demokraatlike maade sanktsioonide alla. Nagu ka need, kes vangide alandava kohtlemisega rikuvad sõjaõigust.

See peab olema meie selge sõnum, millest lähtub meie tegutsemine. Ümburnurga väljendeid otsida on ebamoraalne. Need, kes ründavad Ukrainat, ründavad Euroopat, meie väärtusi ja kogu senist rahvusvahelist süsteemi.

Agressioonile pole õigustust ega andestust. Sellega ei harjuta, nagu paraku on hakatud harjuma külmunud konfliktiga Transnistrias, Lõuna-Osseetias või Abhaasias.

Rahvusvaheliste reeglite järgimisel on tähtsust, nende järgimata jätmisel on tagajärjed – see

olgu meie põhimõte. Demokraatliku maailma, ka Eesti, saatus sõltub sellest, kuidas me ühistesse kokkulepetesse suhtume. Kui neist ei peeta kinni, oleme tagasi 2500 aasta taguses Meloses, sõjaliselt ja kokkulepitud reeglite vastaselt vallutatud saarel, mille olukorra Thukidides võttis kokku: "Tugevad teevad mida tahavad, nõrgad mida nad peavad".

Fukuyama lubatud ajaloo lõpp ega ka Kanti soovitud igavene rahu ei ole paraku saabunud. Ent see ei tähenda, et rahvusvahelist õigust hakkaks asendama tugevama jõud ja põhimõte *Vae victis!*
ehk häda võidetuile.

Rahvusvaheline läbikäimine nendega, kelle põhimõtted on teised, saab toimuda vaid reegleid järgides. Rahu säilitamine rahvusvahelistes suhetes tähendab, et kui kõik on leppinud kokku, et mängitakse malet, ei saa üks äkki mängida hokit. Või veel tänapäevasemalt – ta ei saa kasutada teise vastu Grad rakette.

Mis riikide väiksusesse puutub, siis me ei tohiks end ise väikeste ja vähemõjukate sekka suruda. Islandi välisminister Jón Baldvin Hannibalsson, Balti riikide iseseisvuse üks tugevamaid toetajaid veerand sajandit tagasi, on meenutanud, kuidas pärast üht Balti toetuskõnet tuli tema juurde Ameerika Ühendriikide esindaja ja ütles umbes nõnda: on suur privileeg olla väikeriigi välisminister, sest teie saate rääkida tõtt.

Kasutagem meiegi seda privileegi. Aga mitte ainult rääkides. Näeme ju, et Euroopa Liidus on ühenduse poliitika liikunud Eesti ja teiste samamoodi mõtleivate riikide tõugatud suunas. See omakorda toob meile kaasa suurema vastutuse Euroopa Liidu ühise poliitika kujundamise ja edukuse eest.

Me oleme 2014. aastal päriselt tunnetanud, mis on Euroopa Liidu solidaarsus; mida tähendab, kui meid kuulatakse ja mõistetakse. Siit kasvab välja omakorda meie vastutus mõista, et Euroopa Liidu ainus probleem ei ole idas, vaid on teisi tähtsaid teemasid, oma partnerite muresid, milles peame kaasa mõtlema ja millesse panustama – olgu need euroala saatus, terrorism, illegaalsed immigratsioonivood.

Daamid ja härrad,

Möödunud aasta – Krimmi annekteerimine, Ukraina sõjaline ründamine – tõstsid Eestiski kaitse- ja julgeolekuteemad varasemast nähtavamaks ja teravamaks arutelu alla. Paratamatult kajastuvad need teemad ka lähenevate parlamendivalimiste kontekstis.

Riigikaitse arutelude puhul soovitan silmas pidada üht kesksel põhimõtet, mis on ka kaitseväge arengukava aluseks: heidutada ja kaitsta suudab vaid reaalne – mehitatud, väljaõpetatud, varustatud ning varudega tagatud – kaitseväge. Üksused, mis eksisteerivad ainult paberil ja mille loomiseks puuduvad vahendid, ei suuda kedagi ega midagi kaitsta või heidutada. Arvestagem oma kaitseväge ja kaitseministeeriumi arvamust, otsustades, mis on Eestile optimaalne.

Seepärast pean tähtsaks Eesti tegelikku kaitsevõimet testivat õppust "Siil" tänavu kevadel. Proovime praktikas läbi oma kaitsemudeli: et hädaolukorras meie reservväele ülesehitatud mudel töötab, et tulla välja, kui vaja, ja ollakse võitlusvalmis. Selle õppuse moto "Iga okas loeb!" on üks paremini sõnastatud Eesti enda heidutus, mis võtab kokku meie kaitsetahte.

Sest nagu ütles Eesti rahudelegatsiooni esimees Jaan Poska 10. veebruaril 1920 Asutavas Kogus, et maitskem rahu, aga hoidkem alal ja kasvatagem ka riigikaitset, et võiksime kaitsta oma kodumaa rahu.

See on vajalik soovitus tänagi, 95 aastat hiljem.

Ma tänan.

Elagu Eesti!